

Innst. S. nr. 41

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument nr. 8:113 (2005-2006)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner og Olemic Thommessen om å likestille bestemmelser om trygderettigheter ved svangerskap, fødsel og barneomsorg for selvstendig næringsdrivende med reglene som gjelder for andre arbeidstakere

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å gi selvstendig næringsdrivende, uavhengig av om tilleggsforsikring er tegnet, fra 8. mars 2007 rett til:

- 100 pst. dekning av sykepenger under svangerskap (inntil 6 G)
- 100 pst. dekning av svangerskapsenger (inntil 6 G)
- 100 pst. dekning av fødsels- og adopsjonspenger (inntil 6 G)
- 100 pst. dekning av omsorgspenger fra 1. dag (inntil 6 G)
- 100 pst. dekning av pleiepenger og opplæringspenger (inntil 6 G)

Samtlige endringer gjennomføres uten at trygdeavgiften for selvstendig næringsdrivende økes."

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

KOMITEENS BEHANDLING

Komiteen ba i brev av 10. oktober 2006 om arbeids- og inkluderingsministerens vurdering av forslaget.

Henvendelsen ble oversendt barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem. Svarbrevet av 30. oktober 2006 følger vedlagt.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen, Gorm Kjernli, fra Fremskrittspartiet, Robert Eriksson, Kari Kjønnaas Kjos og Kenneth Svendsen, fra Høyre, Martin Engeset, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund, fra Senterpartiet, Dagfinn Sundsbø og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Dokument nr. 8:113 (2005-2006) om å likestille bestemmelser om trygderettigheter ved svangerskap, fødsel og barneomsorg for selvstendig næringsdrivende med reglene som gjelder for andre arbeidstakere.

Det vises i forslaget til at det overordnede mål med politikken knyttet til trygdeordninger og næringsvirksomhet, bør være å sikre like muligheter for alle. Forslagsstillerne mener derfor at trygderettigheter for selvstendig næringsdrivende kvinner bør likestilles med arbeidstakeres.

Forslaget peker på at slik likestilling vil føre til økt verdiskaping, flere bedrifter og arbeidsplasser, økte skatteinntekter og derved muligheten til å trygge og utvikle offentlige tjenester. Det vises også til at en slik likestilling vil bidra til mer likestilling mellom kvinner og menn fordi risikoen for kvinner ved å starte egen virksomhet, vil bli mindre. Det var, ifølge forslaget, i 2005 to ganger så mange menn som kvinner som startet enkeltpersonsforetak og tre ganger så mange som startet opp ansvarlig selskap med delt ansvar.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er

enig i at noe av forklaringen til at det er flere menn enn kvinner som er selvstendig næringsdrivende, kan ligge i mangel på rettigheter i forhold til svangerskap og fødsel. Imidlertid vil flertallet peke på at selvstendig næringsdrivende ikke betaler arbeidsgiveravgift til folketrygden. I stedet gis selvstendig næringsdrivende en mulighet til selv å tegne en forsikring som sikrer de samme rettigheter som en arbeidstaker i forbindelse med sykdom, svangerskap og omsorg.

Flertallet viser til at forsikringspremien som eventuelt må innbetales er lavere enn prosentsatsen som arbeidsgiver innbetaler, og er hjemlet i Forskrift 1997-03-25 nr. 261.

Forslagsstillerne viser videre til at regjeringen Bondevik II den 7. juli 2005 sendte ut på offentlig høring en vurdering av selvstendig næringsdrivendes rettigheter til folketrygdytelse ved svangerskap, fødsel og omsorg for små barn. Flertallet viser til at det i brev fra barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem av 30. oktober 2006 fremgår at det er ulike oppfatninger blant høringsinstansene på en eventuell kobling av økning i trygdeavgiften for selvstendig næringsdrivende i størrelsesorden 0,2 prosentpoeng mot styrkede trygderettigheter ved svangerskap, fødsel og barneomsorg. Flertallet mener at en økning i trygdeavgiften bør vurderes dersom en generelt sett skal sikre selvstendig næringsdrivende samme trygderettigheter som arbeidstakere.

I Innst. S. nr. 38 (2003-2004) til Dokument nr. 8:112 (2002-2003) fra Marit Arnstad om at selvstendig næringsdrivende gis rett til omsorgspenger ved barns sykdom, viste komiteen til at det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som skal vurdere selvstendig næringsdrivendes plikter og rettigheter i forhold til svangerskap, fødsel og omsorg for små barn. "I denne sammenhengen vil behovet for å styrke selvstendig næringsdrivendes rettigheter vurderes nærmere", påpekte komiteen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til svarbrevet fra barne- og likestillingsministeren av 30. oktober 2006, hvor det heter at Regjeringen i henhold til Soria Moria-erklæringen vil sikre gründere og etablerere gode sosiale ordninger, blant annet ved å se på vilkårene for selvstendig næringsdrivende til å kombinere yrkeskarriere med småbarnsomsorg. Dette flertallet slutter seg til vurderingen av at det er gode grunner til å støtte en ordning med 100 pst. dekning av svangerskapspen-

ger og fødsels- og adopsjonspenger for selvstendig næringsdrivende, uavhengig av om tilleggsforsikring er tegnet.

Dette flertallet registrerer at Regjeringen med bakgrunn i Soria Moria-erklæringen og tidligere stortingsvedtak vil arbeide videre med sikte på å bedre trygderettighetene for selvstendig næringsdrivende.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er positive til forslaget, og ber Regjeringen legge frem en sak for Stortinget der rapporten fra arbeidsgruppen av 2004, samt høringssvarene i forbindelse med høringsrunden i 2005 til regjeringen Bondevik II, blir presentert og vurdert.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om trygderettigheter for selvstendig næringsdrivende kvinner."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til sine respektive partiers alternative forslag til statsbudsjett for 2007, og at de der vil fremme forslag om at de konkrete nye rettighetene for selvstendig næringsdrivende som tas opp i Dokument 8:113 (2005-2006), gjennomføres.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om trygderettigheter for selvstendig næringsdrivende kvinner.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:113 (2005-2006) - om forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner og Olemic Thommessen om å likestille bestemmelser om trygderettigheter ved svangerskap, fødsel og barneomsorg for selvstendig næringsdrivende med reglene som gjelder for andre arbeidstakere - vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 16. november 2006

Karin Andersen
leder

Kari Kjønaas Kjos
ordfører

Vedlegg

Brev fra Barne- og likestillingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 30. oktober 2006

Dokument nr. 8:113 (2005-2006)

Jeg viser til brev 10. oktober 2006 fra Arbeids- og sosialkomiteen til Arbeids- og inkluderingsministeren. Etter avtale vil brevet bli besvart av undertegnede, i samråd med AID.

Storingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner og Olemic Thommessen har i Dokument nr. 8:113 (2005-2006) fremmet privat forslag om å likestille bestemmelser om trygderettigheter ved svangerskap, fødsel og barneomsorg for selvstendig næringsdrivende med reglene som gjelder for andre arbeidstakere.

Nedenfor følger mine vurderinger av forslagene. Jeg har mottatt innspill fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet for så vidt gjelder forslagene om endringer i regelverket for sykepenger, omsorgspenger og pleie- og opplæringspenger.

1. Vurdering av forslagene om å styrke selvstendig næringsdrivendes rettigheter

Spørsmålet om å styrke selvstendig næringsdrivendes rettigheter ved svangerskap, fødsel og omsorg for små barn har lenge stått på den politiske dagsorden. Flere små og mellomstore bedrifter er viktig for både sysselsetting og verdiskaping. Bedre muligheter til å kombinere yrkesaktivitet og omsorg er ett av flere mulige tiltak som kan bidra til at flere kvinner etablerer egen virksomhet. Et overordnet mål er dessuten å opprettholde høy fruktbarhetsrate. Gode familiepolitiske ordninger er viktige for både fedres og mødres mulighet til å ivareta barns omsorgsbehov og til å fordele ansvaret seg i mellom.

Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 57 (2002-2003) om svangerskapsenger til selvstendig næringsdrivende, ba komiteens flertall Regjeringen vurdere om reglene bør endres slik at selvstendig næringsdrivende gis rett til 100 prosent dekning av svangerskapsenger og fødselsenger. Bondevik-regjeringen foreslo ingen endringer i dekningsgraden for selvstendig næringsdrivende. Barne- og familiedepartementet sendte imidlertid ut et høringsnotat i 2005 der ulike endringsmuligheter ble vurdert. I dette notatet ble det gitt gode grunner til støtte for at selvstendige skal ha rett til 100 prosent dekning av svangerskapsenger, fødsels- og adopsjonspenger og pleie- og opplæringspenger uavhengig av om tilleggforsikring er tegnet.

I Soria Moria-erklæringen fremgår at regjeringen vil sikre gründere og etablerere gode sosiale ordninger, blant annet ved å se på vilkårene for selvstendig næringsdrivende til å kombinere yrkeskarriere med småbarnsomsorg. Spørsmålet om å styrke selvstendig næringsdrivendes rettigheter er altså en sak regjeringen stiller seg bak. Det er så langt ikke konkludert når og hvordan regjeringen vil legge fram forslag til bedrede ordninger for selvstendig næringsdrivende.

Det er imidlertid noe ulike vurderinger av hvilke ordninger som bør endres til fordel for selvstendig næringsdrivende. Jeg har i den forbindelse merket meg at forslaget fra representantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner og Olemic Thommessen inkluderer endringsforslag som ble frarådet i Barne- og familiedepartementets høringsnotat fra 2005.

100 PROSENT DEKNING AV SVANGERSKAPSPENGER OG FØDSELS- OG ADOPSJONSPENGER

Når det gjelder ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon, er jeg enig i at det er gode argumenter til støtte for at dekningsgraden bør være 100 prosent (inntil 6 G) uavhengig av om tilleggforsikring er tegnet. En slik endring er anslått å gi merutgifter for folketrygden med om lag 122 mill. kroner (2007-kroner).

100 PROSENT DEKNING AV PLEIEPENGER OG OPPLÆRINGSPENGER (ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET)

Et forslag om å øke dekningsgraden for pleie- og opplæringspenger vil komplisere regelverket, men bryter ikke med prinsipielle sider ved sykepengeordningen. Familier som er omfattet av disse stønadsordningene har tunge omsorgsoppgaver, og det er viktig at de har tilstrekkelig økonomi til å mestre en ellers svært vanskelig hverdag. En eventuell heving av dekningsgraden for pleie- og opplæringspenger vil gi merutgifter på anslagsvis 6 mill. kroner (2007-kroner).

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede strategier og tiltak for å kunne kombinere yrkesdeltaking med omsorg for pleie- og omsorgstrengende familied medlemmer. Arbeidsgruppen skal blant annet vurdere dagens ordninger med pleie- og opplæringspenger. Etter departementets vurdering bør en avvente denne gruppens arbeid før en heving av dekningsgraden for disse ordningene vurderes nærmere. Arbeidsgruppen skal legge frem sin rapport i begynnelsen av 2007.

100 PROSENT DEKNING AV OMSORGPSPENGER FRA 1. DAG (ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET)

I Barne- og familiedepartementets høringsnotat fra 2005 ble det frarådet å gi rett til omsorgspenger fra 1. dag for selvstendig næringsdrivende. Det ble vist til at dekning av omsorgspenger i de første 10 dagene inngår, på samme måte som sykepenger i arbeidsgiverperioden, i arbeidsgivers forpliktelse overfor arbeidstaker. Selvstendig næringsdrivende har som sin egen arbeidsgiver, ingen tilsvarende rett. Å gi rett til omsorgspenger i de første ti dagene vil bryte med dette prinsippet. En rett til omsorgspenger i de første ti dagene vil være kostnadskrevenende for det offentlige. En alternativ løsning der retten til omsorgspenger inkluderes i tilleggforsikringen, vil gi en vesentlig økning i forsikringspremien for samtlige medlemmer uavhengig av om de har barn etter ikke. I forbindelse

med høringsnotatet ble merutgiftene beregnet. På bakgrunn av disse beregningene anslås forslaget å innebære en merutgift på om lag 210 mill. kroner. De administrative kostnadene vil i tillegg være betydelige uavhengig av om det er trygden eller en forsikringsordning som finansierer ytelsen.

100 PROSENT DEKNING AV SYKEPENGER UNDER SVANGERSKAP (ARBEIDS- OG INKLUDERINGS-DEPARTEMENTET)

Forslaget kan ses i sammenheng med at arbeidsgivere får refusjon for sykepenger i arbeidsgiverperioden når årsaken til sykefravær er relatert til svangerskapet og omplassering til annet arbeid ikke er mulig. Innføring av en slik ordning for selvstendig næringsdrivende vil komplisere sykepengeordningen ytterligere. En slik endring vil bryte med det grunnleggende prinsippet om at rett til sykepenger er uavhengig av diagnose. Det vil også bryte med prinsippet om at selvstendig næringsdrivende er sine egne arbeidsgivere. En slik rett kan heller ikke forbeholdes enmannsforetak. Vilkåret om at tilrettelegging eller omplassering til annet arbeid ikke er mulig, vil være vanskelig å dokumentere for selvstendig næringsdrivende, fordi disse oftest har større mulighet til å tilpasse arbeidet i forhold til helseplager. Selvstendig næringsdrivende må videre dokumentere sykefravær med legeerklæring. Dette vil innebære at gravide selvstendig næringsdrivende må gå til lege hver gang også ved kortvarige sykefravær dersom de vil kreve sykepenger.

Dersom en selvstendig næringsdrivende har behov for sykepenger ved kortvarig sykefravær, kan vedkommende tegne forsikring fra 1. dag. Det er få næringsdrivende som tegner tilleggsforsikring fra første dag og antallet har gått ned for hvert år siden 1982.

Forslaget om 100 prosent sykepenger under svangerskap er kostnadsberegnet til 25 mill. kroner (2007-kroner) i forhold til alle diagnoser. Med utgangspunkt i svangerskapsrelaterte diagnoser er kostnadene beregnet til 19 mill. kroner (2007-kroner).

2. Vurdering av forslaget om at samtlige endringer gjennomføres uten at trygdeavgiften for selvstendige økes

Selvstendig næringsdrivende betaler mindre i trygdeavgift enn hva som samlet betales for en arbeidstaker i trygdeavgift og arbeidsgiveravgift. I høringsnotatet fra Barne- og familiedepartementet i 2005 ble det reist spørsmål ved om styrkede rettigheter bør følges av økt trygdeavgift for selvstendige. Det ble anslått at dette i så fall ville gi en økning i trygdeavgiften i størrelsesorden 0,2 prosentpoeng, dvs. fra 7,8 til 8 prosent for næringsinntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske samt fra 10,7 til 10,9 prosent for annen næringsinntekt. Av 19 høringsinstanser som uttalte seg om eventuelle endringer i trygdeavgiften, var 8 instanser i ulik grad åpne for en slik korrigerende.

Vurdering av eventuelle konsekvenser for trygdeavgiften vil inngå i regjeringens oppfølging av hørings-saken.